

Holte Landpost

av Per Erik Knudsen

Det er ingen tvil om at Holte Landpost har eksistert. Det er skrevet artikler som dokumenterer det meste av historien bak postdistribusjonen. Men ingen dokumenterer bruken av de frimerker vi i dag kjenner.

Klassikeren blant danske byposter var resultatet av et unikt samarbeid om postdistribusjon mellom Posten i Danmark og hva vi må kalle en privat entreprenør. Det er skrevet og spekulert mye om 3 katalognumre frimerker som er knyttet til virksomheten. Denne artikkel er et slags sammendrag av den viten og tro vi har.

Vi vet mye om Holte Landpost men sett fra en samlers synspunkt likevel svært lite konkret. Ingen av frimerkene er kjent fra ekte bruksbrev. Riktignok kjennes det et par brev med en av utgavene, men disse er ikke postgått/postsendt på ordinær måte. Brevene har alle symptomer på godt filatelistisk håndverk fra 1800-tallet, ekte merker, ekte kuverter, ekte stempler. Men likevel er de falske som det de foregir å være eller som det vi gjerne hadde sett at de var. Brevene er nydelige suvenirer som jeg selvsagt gjerne ville tatt med i utstillingseksponater, med forklaring om hva jeg egentlig viste.

Det kjennes også noen få stemplede enkeltmerker, med nummerstempel "206" fra Holte eller "1" fra Kjøbenhavn. Inntil noe kan bevises ekte "ekte", må vi tro at også disse merkene er etterlevninger av samlers ønsker om stempel på sine merker.

De danske nummerstemplene ble inndratt i 1884, men AFA (Specialkatalog 1995) indikerer både Kjøbenhavn og Holte kjent benyttet senere. Jeg har dessverre ikke sett disse merkene og har derved heller ingen av dem i egen samling. Men de *kunne* selvfølgelig ha sittet på brev og blitt vasket av, i likhet med de fleste bypostmerker vi kjenner fra danske byer.

Institusjonen Holte Landpost hadde høyst sannsynlig intet stempel til bruk.

Det første meget spesielle med "bypostmerkene" fra Holte, er at disse tre katalognumre som de eneste bypostmerker har den gamle myntenheten "skilling". Den eldste merketypen (katalog # 1) viser dette også i skrift. Den eventuelle brukstiden for samtlige merker var slutt i god tid før Danmark skiftet til kroner og øre i 1874.

Det neste spesielle er at de stammer fra hva vi til nød kan kalle en "landsby". Holte var ingen by i betydningen "købstad" som alle de senere klassiske danske lokalmerker stammer fra. Holte Landpost hadde et distribusjonsområde i alt vesentlig nord for Holte jernbanestasjon som var et trafikalt knutepunkt. Stedet hadde fra gammelt en skyss-stasjon.

Det tredje spesielle er at merkene aldri har hatt noen frankeringsgyldighet, men kun kan ha tjent som kvittering for erlagt betaling. Men selv dette vet vi ikke noe sikkert om.

Det som er sikkert er at merker eksisterer og at de blir samlet.

Merkene er også gjentrykt. Noen kaller det prøvetrykk, selv om det i beste fall er nytrykk fra originalt brukte trykkplater. Som attraktive samlereobjekter er merkene blitt etterlignet og forfalsket, antagelig allerede på 1880-tallet, for å lure samlere eller tilfredsstillte samlere. Spørsmålet er egentlig først og fremst om hvilke (om noen) av de merkene, vi som dagens samlere finner, som måtte være ekte og hvilke som er prøvetrykk, ettertrykk, nytrykk eller falske.

Det fundamentale er at Holte Landpost som institusjon eksisterte innenfor perioden 1. juni 1866 – 25. mai 1873. Og at kvitteringer i form av ”fri”merker *kan ha eksistert* i bruk fra våren 1870 til mai 1873.

Mest utførlig i beskrivelser av merker og varianter er Sten Christensen og Sigurd Ringström i verket "The private local posts of Denmark". (Utgitt 1974 av "Trelleborg Philatelic Society", boken her benevnt CR.)

1. utgivelse

(DAKA # 1 og 1A; CR # 1, type 2 og 1); 2 skilling, oppgitt utgivelsesdato 2. mars 1870.

Av dette merket kjennes ingen stemplete eksemplarer. Sten Christensen uttaler i sin monografi fra 1966 at han spesielt av den grunn tviler på om merket noensinne var i bruk.

DAKA nr.1

Merket gjenfinnes i to farvevarianter, en brun med et visst rødskjær og en renere brun. Den rødbrune kjennes med tykk, brun gummiering, den brune med tynn, hvit gummiering. Mange eksemplarer gjenfinnes likevel uten lim. Dette kan være originalt men også merker vasket for å fjerne hengselrester. Det er ikke kjent annet enn single merker og arkstørrelsen er helt ukjent. DAKA gjetter på 30 (?) i arket og CR gjetter på at merkene er trykket hos "Dagbladet".

I årenes løp er 4 distinkte varianter beskrevet, av Christensen og CR lagt til type 1. Men det er mange andre mindre forskjeller på merker og for en enkelt samler vanskelig å skulle erklære at nettopp disse 4 variantene er mer samleverdige enn andre merker. CR viser dobbelt pris for variantene. Med tilgang til skanninger av alle samleres merker, kunne det kanskje vært mulig å lage opp-platninger. Men det blir vel i praksis utopisk foreløpig å kunne matche merkemarginal mot annen marginal? Jeg overlater gjerne til fremtidens frimerkedataeksperter å få resultater.

Christensen sier i klartekst at merkene fra det brune trykket var linjeperforert, CR viser bare linjeperforert som en mulighet, uten å prissette slike eventuelle merker. Hverken P. Clement Sørensen i sin katalog fra 1984 eller DAKA omtaler annet enn utakkede merker. Jeg har ikke sett perforerte merker. Antall trykkvariasjoner er tegn på at det ikke ble lagt ned for mange penger i trykningen for å få kvalitet.

Christensen kan ha rett i at det var to plater, men antall plater/opplag er ukjent. Uansett så er vår faktiske viten begrenset til frimerker bevart på samlerhender. Christensen laget filatelistiske reproduksjoner av tre varianter i 1966 og CR av "alle" fire i 1974. Opplagene var henholdsvis 500+ og 100 og overstiger sikkert det antall "originalmerker" som finnes hos dagens samlere. Reproduksjonene fra 1966 var enkeltvis innklebet i monografien; de fra 1974 sammen med andre reproduksjoner, i bibliofilutgaven av "The private local posts". Noen få overskytende trykk fra 1966 finnes på markedet i uskårne ark. Alle disse, teknisk sett gode, reproduksjonene er påstemplet/påtrykt årstall på baksiden. I en normal samling kan de fremtre som ekte slik jeg også har sett dem brukt i samlinger lagt ut for salg. Jeg antar dette har vært merker fra de overskytende arkene slik at ujevne marginaler lett har kunnet bli laget.

2. utgivelse

(DAKA og CR # 2); 2 skilling, oppgitt utgivelsesdato 15. oktober 1872.

Utgaven er ukjent stemplet. Opplagsstørrelse også ukjent.

DAKA nr.2 i par med utagget venstre marg

Merket er trykt i en (grålig) olivengrønn farge i ark på 6x6 merker på lett grålig trykkpapir. Originalgummieringen er lys. (Merkene gjenfinnes oftest uten gummi eller med nyere brun ettergummiering.)

Arkene er blitt linjetagget 10 mellom merkene, slik at ingen tagging finnes på trykkflatens yttersider. Dette gjør at det finnes merker utagget på én side eller to sider. Men også at kun 16 av merkene i arket er fulltagget og derved relativt sett sjeldnere enn marginalmerker. Det skal finnes loddrette og vannrette parkombinasjoner uten tagging mellom merkene.

Både Christensen og CR går dypt inn i beskrivelsen av 6 hovedtyper som gjenfinnes 6 ganger i arkene og de undertypene som derved fremkommer. For spesialsamlere er det med grunnlag i illustrasjonene i CR mulig å posisjonsbestemme hvert enkelt merke fra denne utgaven. Helark er kjent.

3. utgivelse

(DAKA og CR # 3); 2 skilling, oppgitt utgivelsesdato 1. April 1873.

Utgaven er kjent fra 2 filatelistiske brev og leilighetsstemplet med danske nummerstempler 1 og 206. Ekte avstempling er ukjent. Opplagsstørrelsen er også ukjent. Merket er vesentlig sjeldnere enn # 2.

DAKA nr.3

Merket er trykt i en renere grønn farge i ark på 6x6 merker på hvitt trykkpapir. Originalgummieringen er lys. På de fleste merker jeg har sett er gummien vasket av (eller har aldri vært der).

Arkene er blitt linjetagget 10 og slik at samtlige merker i opplaget er tagget på alle fire sider. Mens # 2 er kjent delvis uperforert mellom merkene, er # 3 kjent med så vel vannrett som loddrett dobbeltperforering.

Det er laget ny trykkplate for denne utgaven. Trykkarket inneholder 9 hovedtyper som er produsert 4 ganger i arket. Så godt som alle merker er utførlig beskrevet i CR og kan posisjonsbestemmes. Helark er kjent.

CR hevder at merket er trykt med to plater. Det kjennes helark også av den andre platen, men ikke løse merker. Det vites derfor ikke om merker trykt fra denne platen ble tatt i bruk i løpet av den korte kurseringstiden frem til staten overtok driften av Holte Landpost 25. mai 1873.

Prøvetrykk av DAKA nr.3

Prøvetrykk, ettertrykk og forfalskninger.

Uansett hva som hevdes, det kjennes neppe ekte prøvetrykk av noen av de 3 frimerkeutgavene. Derimot finnes det ettertrykk fra trykkplaten(e) fra utgave # 3.

Slike merker kjennes mest som utaggete løse merker, i nyanser av fargene grønn, rød, blå, rødbrun, brun samt gråsort.

Forfalskning av Holte nr.2/3

Jeg antar at ettertrykkene stammer fra tiden etter at Holte Landpost endelig var blitt nedlagt i 1887. De fremkommer da til salgs via frimerkehandlere, spesielt i Tyskland.

Fra samme tidsperiode finnes det et stort antall merker i de samme fargene men tydelig fra ennå en trykkplate. Disse merkene kjennes også tagget. (Jeg har sett tagget 9 og 10.) Disse merkene har vært regnet som forfalskninger i minst 100 år. Et sikkert kjennetegn på merker fra denne trykkplaten er avvik i bokstavene. Enkelt avslørt med en brev H i "Holte".

Konklusjon.

Holte Landpost har eksistert. Ingen ekte brukte frimerker kjennes. Merkene samles av alle oss som samler "Dansk bypost". Teoretisk sett kan vi alle sammen samle merker produsert i bypostsamlingens gullalder på 1880-tallet for å lure datidens samlere.

Hvis også vi lar oss lure, bygger det på lange tradisjoner.